

DE SLAGEN VAN SURINAME, DEEL X: SUBFAMILIE XENO-
DONTINAE (GENERA LEPTODEIRA, LIOPHIS EN LYGOPHIS).

Door: A. Abuys, Jukwerderweg 31, 9901 GL Appingedam.

Inhoud: Het genus *Leptodeira* - Het genus *Liophis* -
Het genus *Lygophis* - Literatuur.

HET GENUS *LEPTODEIRA* Fitzinger, 1843

Er zijn in totaal negen soorten, waarvan vier soorten op het vasteland van Midden- en Zuid Amerika. In Suriname komt één ondersoort voor.

Algemene gegevens en kenmerken:

Kop: Deze is eivormig met wat uitpuilende grote ogen met spleetpupillen. De kop gaat duidelijk over in de slanke nek.

Romp: De romp is slank met gladde schubben. De vertebrale schubben zijn wat groter dan de overigen.

Leefwijze: Het zijn arboreale slangen en nachtjagers. Overdag vindt het onder andere een schuilplaats in spleten of scheuren in boomstammen, of achter losgescheurde boombast.

Voeding: De voeding bestaat voornamelijk uit kikkers. Daarnaast wordt ook gejaagd op hagedissen, andere kleine slangen, waaronder de eigen jongen, eieren van reptielen en kikkervisjes uit kleine plasjes.

Biotoop: De bosrijke gebieden in de omgeving van water of moerassen. Maar ook in kultuurgebieden en tuinen komt men deze slang tegen.

Voortplanting: Deze geschiedt door middel van eieren (4 tot ongeveer 13 eieren). Hieronder wat gegevens uit een artikel van H.G. Petzold (1969):

- Twee maanden na de bevruchting worden de eieren gelegd en twee maanden later komen de

jongen uit.

- Afmetingen van de eieren variëren van 29 x12 mm tot 21x12 mm. Hoe groter het aantal eieren, hoe kleiner de lengte van de eieren. De omvang van de eieren blijft gelijk. Niet alleen tussen de opeenvolgende legfels is er verschil in afmetingen, maar dat is er ook tussen de eieren uit eenzelfde legfel. Het eerste ei is het grootst en het laatste meestal het kleinst. Veelal komt dit laatste ei niet uit en zijn de jongen uit de laatste eieren het zwakst.
- Lengte van de pas uitgekomen jongen is tussen 19 en 20 cm. Het gewicht schommelt tussen 1600 mg en 1800 mg.
- Ongeveer 17 dagen na hun geboorte eten zij hun eerste prooi, meestal een kikker.
- De eerste vervelling is pas na 2½ maand.
- Na 8 maanden wegen de jongen tussen 10 en 27 g.
- Een volwassen slang van ongeveer 75 cm weegt ongeveer 116 g

Een *Leptodeira* vrouwtje welke vijf jaar na de laatste copulatie in afzondering had geleefd, produceerde desondanks toch nog bevruchte eieren.

Bijzonderheden: Over het algemeen is dit genus niet agressief.

Leptodeira annulata annulata (Linnaeus, 1758).

Nederlandse naam: Katteoogslang.

Engelse naam: Garden snake, Saddle-back snake, Annulated night snake.

Surinaamse naam: Pina-owroe-koekoe.

Maximum lengte: Ongeveer 95 cm.

Beschubbing: Dorsalen in 21 rijen (soms 19 of 23) en 2 apicalen; 178-201 ventralen; 81-103 subcaudalen; anaalschub gedeeld; 1 preoculare; 2

(soms 3) postocularen; 1 loreaal; 8 supralabialen (3e, 4e en 5e raken oogrand); 10 sublabialen; 1+2 temporalen.

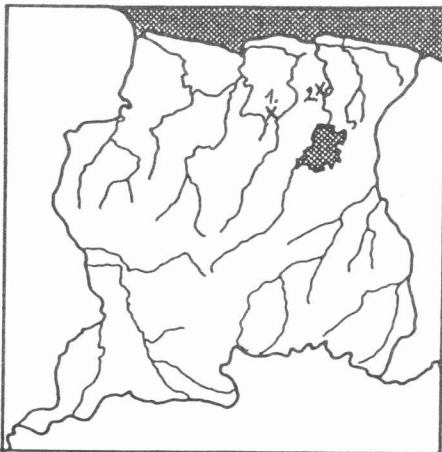
Kleur: Zie ook "algemene gegevens van het genus".

Bovenkant van de kop (de 9 grote kopschubben) is donker tot zwartbruin of olijfbruin. De nek (direkt na de parietalen) is lichter van kleur en kan als variatie zelfs vuilwit zijn. Deze V-vormige nekvlek is dan voor deze variëteit een opvallend kenmerk. Vanaf het oog tot aan de achterkant van de bovenkaak loopt een zwartbruine tot zwarte streep.

De basiskleur van de rugzijde is beigebruin tot licht olijfbruin of roodbruin. De rug wordt verder bedekt met grote ronde, of ovale, of zadelvormige zwartbruine of zwarte vlekken, die soms samenvloeien tot een lange zigzagvormige vlek. De buik is beige of licht grijsbruin, soms bedekt met kleine wazige grijze vlekjes.

Verspreidingsgebied: Amazonebekken van Brazilië tot Sao Paulo; Amazone-gedeelte van: zuid Venezuela, Colombia, Ecuador, Peru en Bolivia; Verder in de Guyana's.

Vindplaatsen in Suriname: 1. Loksi Hatti; 2. Bosbivak te Zanderij.

HET GENUS *LIOPHIS* WAGLER, 1830

Er zijn in totaal 25 soorten, alleen op het vaste land van Zuid Amerika.

In Suriname komen 5 soorten voor.

Algemene gegevens en kenmerken:

Kop: Deze is onopvallend en gaat met een flauwe versmalling over in de nek. De ogen zijn middelgroot met ronde pupillen.

Romp: De romp is cilindervormig en stevig. Het zijn over het algemeen kleine slangen met gladde schubben.

Staart: Bij een aantal soorten tamelijk kort.

Leefwijze: Semi-aquatiel en een dagjager.

Biotoop: Bij rivieren, beken, meren, plassen of moerassen. Over het algemeen in of bij een vochtige omgeving. Bepaalde soorten worden ook op de bodem van regenbossen gevonden, ver van het water.

Voeding: Voornamelijk kikkers, padden, vissen en kleine aaltjes. Bepaalde soorten en soms enkele individuen zoeken hun prooi meer onder de insecten, duizendpoten, spinnen, wormen, hagedissen; zelfs kleine zoogdieren en kleine vogels vallen daaronder.

Voortplanting: Door middel van eieren.

Bijzonderheden: Dit genus is niet agressief. Een aantal soorten hebben wel (2) vergrote achterste tanden, echter zonder opening tussen deze tanden en de rest. Bij een aantal andere soorten is deze opening wel aanwezig. Ook de vergroting van deze achter geplaatste tanden kan per soort verschillen. De groef is echter bij alle soorten van dit genus niet aanwezig.

Liophis breviceps Cope, 1861.

Nederlandse naam: Gladde kortstaartslang.

Engelse naam: Red-bellied burrowing snake.

Maximum lengte: Ongeveer 60 cm.

Beschubbing: Dorsalen in 17 rijen (gladde schubben); 148-156 ventralen; 49-51 subcaudalen; anaalschub gedeeld; 1 preoculare; 2 postocularen; loreaalschild aanwezig; 7 supralabialen (3e en 4e raken oogrand); 8 sublabialen; 1+2 temporalen.

Kleur: Zie ook "algemene gegevens en kenmerken van het genus". Het is een kleine en dikke slang met een korte staart, een kleine kop en bij uitzondering kleine ogen.

Basiskleur is donkerbruin tot zwart, onderbroken door smalle, vaak vage, gele dwarsbanden. Een fijne lijn van een serie gele vlekjes kan zo'n donkerbruin of zwart gedeelte weer in tweeën delen. De zwarte nekband wordt aan de voorkant begrensd door een meer opvallende gele band met een breedte van 1 à 2 schubben. De buik is rood met zwarte dwarsbanden of rechthoekige vlekken. De kop is lichter van kleur. Deze slang heeft per bovenkaakheft twee vergrote tanden (zonder groef), die door een opening gescheiden zijn van de rest.

Verspreidingsgebied: Noordwest Brazilië, Ecuador en Suriname.

Vindplaatsen in Suriname: Door mij in Suriname nog niet gevonden.

Opmerkingen: Dit dier lijkt qua kleur en tekening veel op zijn soortgenoot *Liophis cobella*.

Liophis breviceps komt, anders dan zijn soortgenoten, voornamelijk voor op de bodem van de regenbossen, waar hij jaagt op regenwormen en insecten. Bij onraad probeert deze slang te vluchten door zich in de bosbodem in te graven. Eenmaal in de hand zal het dier, zonder te bijten, zich krachtig verzetten en door middel van wilde bewegingen, proberen te ontsnappen.

Liophis cobella (Linnaeus, 1758).

Nederlandse naam: Gladde vis slang.

Engelse naam: Mangrove snake, Banded tricoloured snake, Red-bellied ground snake.

Maximum lengte: Ongeveer 80 cm.

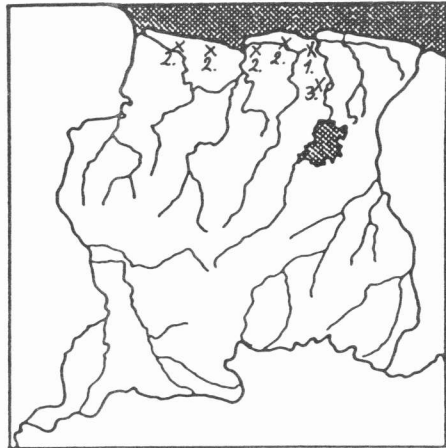
Beschubbing: Dorsalen in 17 rijen (gladde schubben); 140-164 ventralen; 44-64 subcaudalen; anaalschub gedeeld; 1 preoculare; 2 postocularen; loreaalschild aanwezig; 8 supralabialen (4e en 5e raken oogrand); 10 sublabialen; 1+2 temporalen.

Kleur: Zie ook "algemene gegevens en kenmerken van het genus". De basiskleur kan variëren van anthraciet of donkergrijs tot donkerbruin met witachtige of flauw-gele dwarsstrepen, die niet opvallen. De buik is meestal oranje-rood soms geel of vuilwit, met zwarte dwarsbanden, waarvan een aantal midden op de buik verspringen. De achterste tanden zijn wel wat vergroot, maar niet afgezonderd van de rest.

Verspreidingsgebied:

Het gehele noordelijke gedeelte van Zuid Amerika ten oosten van de Andes.

Vindplaatsen in Suriname: 1. Omgeving Paramaribo; 2. Langs de oost-westverbinding tussen Paramaribo en Nickerie; 3. Omgeving Zanderij.

Opmerkingen: Mijn vangsten (een 10-tal exemplaren) kwamen voornamelijk uit waterrijke gebieden (moerassen, kanalen en rijstvelden). Gezien mijn ervaringen, zou ik deze slangen "aquatiel" willen noemen. De verzameling van Beebe (1946) kwam echter uit een regenbosgebied (Kartabo in Guayana) en hij meldt dat deze dieren voorname-

Tijk kikkers en hagedissen als voedsel hadden. Mijn dieren in het terrarium in Suriname aten vis en kikkers en in het terrarium in Nederland alleen vis. Vermeldenswaard is het gedrag van een exemplaar, dat ik in Nederland in mijn terrarium had. Toen ik er een ander slangetje (*Thammodynastes pallidus*) bij deed, reageerde de *Liophis cobella* op cobra-achtige wijze, door het voorste gedeelte van het lichaam op te richten en breed te maken. Bij al mijn vangsten in Suriname heb ik dit gedrag nog niet eerder meegemaakt.

Liophis miliaris (Linnaeus, 1758).

Nederlandse naam: Gladde netslang.

Maximum lengte: Ongeveer 90 cm.

Beschubbing: Dorsalen in 17 rijen (gladde schubben); 151-153 ventralen; 26-51 subcaudalen; anaalschub gedeeld; 1 preoculare; 2 postocularen; loreaalschild aanwezig; 8 supralabialen (4e en 5e raken oogrand); 10 sublabialen; 1+2 temporalen.

Kleur: Zie ook "algemene gegevens en kenmerken van het genus".

Basiskleur is olijfgroen tot bruin, met een fijne nettekening. Deze tekening wordt veroorzaakt door de schubkleuren. De basis van elke schub is lichtbruin of beige, maar het uiteinde van de schub is donkerbruin tot zwart.

De buik is egaal oranje-geel of bij exemplaren met een minder opvallende nettekening, licht geel-groen.

De achterste tanden zijn wel vergroot, maar niet door een opening gescheiden van de rest.

Verspreidingsgebied: Brazilië, Uruguay, Argentinië, Paraguay, Bolivië en Frans Guyana.

Vindplaatsen in Suriname: Door mij in Suriname nog niet gevangen.

Liophis purpurans (Duméril, Bibron & Duméril, 1854)

Nederlandse naam: Gladde purperslang.

Maximum lengte: Ongeveer 90 cm.

Beschubbing: Dorsalen in 17 rijen (gladde schubben); 142-164 ventralen; 46-62 subcaudalen; anaalschub gedeeld; 1 preoculare; 2 postocularen; loreaalschild aanwezig (klein en breed); 8 supralabialen (4e en 5e raken oogrand); 10 (soms 9) sublabialen; 1+2 temporalen.

Kleur: Zie ook "algemene gegevens en kenmerken van het genus".

De basiskleur is donkerbruin tot licht paarsbruin. Soms kunnen de schubben van de zijkant (lateraal) aan de top voorzien zijn van een zwarte rand, waardoor er een nettekening ontstaat, die doet denken aan *Liophis miliaris*.

Ook kan er een donkerbruine tot zwarte laterale streep lopen over de flanken van het achterste gedeelte van het lichaam tot aan de staartpunt. Deze soort heeft grote ogen. De supralabialen zijn wit met een zwarte bovenrand.

De buik is geel met zwarte vlekken.

De laatste twee tanden per bovenkaakhelft zijn merkbaar vergroot en door een opening gescheiden van de rest.

Verspreidingsgebied: Amazone-gedeelte van Colombia, Ecuador, Peru en de Guyana's.

Vindplaatsen in Suriname: Deze soort ben ik in Suriname nog niet tegengekomen.

Liophis undulatus (Wied, 1824).

Nederlandse naam: Gladde gegolfde rugstreepslang.

Beschubbing: Dorsalen in 17 rijen (gladde schubben); meer dan 130 ventralen; minder dan 100 subcaudalen; 1 preoculare; 2 postocularen; loreaalschild aanwezig; 8 supralabialen (3e, 4e en 5e raken oogrand); ongeveer 8 sublabialen; 1+2 temporalen.

Fig. 1. *Leptodeira annulata annulata*. Foto: A. Abuys.

Fig. 2. *Liophis cobella*, Nickerie. Foto: P.B. Stoel.

Kleur: Van deze slang heb ik weinig gegevens beschikbaar. Uit *Serpentes do Brasil* (Amaral, 1978) en *Neotropical Squamata* (Peters, 1970) heb ik de hier vermelde gegevens kunnen verzamelen. Volgens Peters (1970) moet *Liophis undulatus* ook in Suriname voorkomen.

De hierna volgende beschrijving voor wat betreft kleur en tekening van betreffende slang is naar een getekende afbeelding in kleur uit het boekwerk '*Serpentes do Brasil* (Iconografia Colorida, Amaral, 1978).

De basiskleur is roodbruin tot lichtbruin met een donkerbruine zigzag of golvende vertebrale (midden over de rug lopende) band. Direct na de donkerbruine kop bevinden zich aan het voorste eenzesde deel van het lichaam donkerbruine laterale vlekken, die naar het achterlichaam toe langzaam vervagen en uiteindelijk overgaan in een donkerbruine laterale streep. De buik is vuilwit tot lichtbruin-geel. De supralabialen en de sublabialen zijn wit met hele kleine bruine vlekjes.

Verspreidingsgebied: Brazilië, Ecuador en de Guyana's.

Vindplaatsen in Suriname: In Suriname door mij niet gevonden.

Determinatietabel voor Surinaamse slangen van het genus *Liophis*.

- 1a. 8 Sublabialen.....zie 2
- b. 10 Sublabialen; 8 supralabialen (4e en 5e raken oogrand).....zie 3
- 2a. 7 Supralabialen (3e en 4e raken oogrand); dorsaal met dwarsstrepen.....*Liophis breviceps*
- b. 8 Supralabialen (3e, 4e en 5e raken oogrand); dorsaal met vertebrale zigzagstreep.....
.....*Liophis undulatus*

Fig. 3. *Lygophis lineatus lineatus*. Foto: A. Abuys.

Fig. 4. *Lygophis lineatus lineatus*. Foto: A. Abuys.

- 3a. Dorsaal uniform van kleur (soms lateraal niet uniform).....zie 4
- b. Dorsaal niet uniform van kleur.....zie 5
- 4a. Ventraal uniform van kleur....*Liophis miliaris*
- b. Ventraal met dwarsbanden of vlekken; caudaal links en rechts een laterale streep (soms dorsaal-lateraal een fijne nettekening.....
.....*Liophis purpurans*
- 5a. Dorsaal met dwarsstrepen; ventraal met dwarsbanden en vlekken.....*Liophis cobella*
- b. Dorsaal met fijne nettekening; ventraal uniform van kleur.....*Liophis miliaris*

HET GENUS *LYGOPHIS* FITZINGER, 1843

Er zijn in totaal 8 soorten, allen op het vasteland van Midden- en Zuid Amerika. Een van de acht soorten heeft drie ondersoorten, waarvan één in Suriname voorkomt.

Algemene gegevens en kenmerken:

Kop: Deze is klein, ietwat spits toelopend; gaat nauwelijks merkbaar over in de nek. Grote ogen met ronde pupillen.

Romp: Deze kleine slangen zijn stevig met glimmende gladde schubben.

Leefwijze: Voornamelijk terrestrisch, jaagt overdag.

Voeding: Bestaat uit kikkers en kikkervisjes uit plasjes. Mogelijk staan ook insecten op het menu.

Biotoop: Tuin en kultuurgebied voor wat betreft mijn vangsten, maar bos, savanne of een moerasachtig gebied zal volgens de literatuur ook wel tot een mogelijke biotoop gerekend kunnen worden.

Voortplanting: Door middel van eieren.

Bijzonderheden: Een schuw genus maar niet bijterig.

Lygophis lineatus lineatus (Linnaeus, 1758).

Nederlandse naam: Gladde driestreepslang.

Engelse naam: Red-striped snake.

Maximum lengte: Ongeveer 60 cm.

Beschubbing: Dorsalen in 19 rijen (gladde schubben); 160-180 ventralen; 81-87 subcaudalen; anaalschub gedeeld; 1 preoculare; 2 postocularen; loreaalschild aanwezig; 8 supralabialen (4e en 5e raken oogrand); 10 (soms 9) sublabilia; 1+2 temporalen.

Kleur: Zie ook "algemene gegevens en kenmerken van het genus".

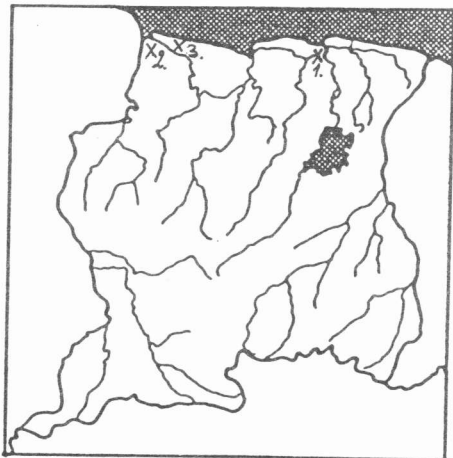
De basiskleur is beige-bruin of zandkleurig met een (ongeveer 4 schubben) brede roodbruine tot donkerbruine vertebrale streep, van neuspunt tot staarteind. Verder loopt er aan beide kanten een dunne donkerbruine of zwarte laterale lijn, eveneens van neuspunt, dwars door het oog, tot staartpunt. Alle strepen verbreden zich bij de kop. De buik is vuilwit tot licht beige-bruin.

De twee achter geplaatste tanden (per kaakhelft) zijn door een opening gescheiden van de voorste tanden.

Verspreidingsgebied: Panama, het noordelijk deel van Zuid Amerika met inbegrip van west Ecuador en ten westen van de Andes.

Vindplaatsen in Suriname: 1. Omgeving Paramaribo; (in tuin); 2. Omgeving Nickerie; 3. Omgeving Wageningen.

Opmerkingen: Lijkt veel op de Mexicaanse *Conophis*

lineatus, alleen heeft dit slangetje 4 strepen in plaats van drie.

LITERATUUR

- Amaral, Afrânio do, 1978. Serpentes do Brasil, Iconografia Colorida -- Brazilian Snakes: a Color Iconography. 2nd Ed. Universidade de sao Paulo. Pp. 1-246.
- Beebe, William, 1946. Field Notes on the snakes of Kartabo, British Guiana and Caripito, Venezuela. Zoologica, Bull. N.Y. Zool. Soc., Vol. 31 (1): 11-31.
- Dixon, James R. & Pekka Soini, 1977. The reptiles of the upper amazon basin, Iquitos region, Peru II: Crocodilians, Turtles and Snakes. Milwaukee Publ. Mus., Contr. Biol. Geol., No. 12: 1-91.
- Peters, J.A. & B. Orejas-Miranda, 1970. Catalogue of the Neotropical Squamata, Part I: Snakes. Smithsonian Inst. Bull., No. 297: I-VIII, 1-347.
- Petzold, H.-G., 1969. Observations on the reproductive biology of the american Ringed snake - *Leptodeira annulata* - at East Berlin Zoo. Int. Zoo Yearb., Vol. 9: 54-56.
- Roze, J.A., 1966. La taxonomia y zoogeografia de los ofidios en Venezuela. Univ. Centr. Venez. Caracas. Pp. 1-362.